

Marec 2015
VI. ročník
9. číslo

SCHODY

časopis študentov Univerzity tretieho veku
pri Ústave celoživotného vzdelávania Žilinskej univerzity v Žiline

Snaha
Chut'

Odvaha

Dôvtip

Yes !

Univerzita tretieho veku pri Ústave celoživotného vzdelávania Žilinskej univerzity v Žiline ponúka v akademickom roku 2015/2016 záujmové štúdium v nasledovných študijných programoch a moduloch:

3-ročné študijné programy – (od 45 rokov):

Pamiatky UNESCO

Dejiny Európy

Právo - systém hodnôt

2-ročný študijný program - (od 55 rokov):

Základy práce s PC

1-ročné študijné moduly - (od 45 rokov):

Okrasná záhrada

Digitálne multimédiá

Práca s tabletom a mobilom

Pokročilá práca s PC

Finančná gramotnosť

Pohybovo-relaxačné cvičenie (doplnenie skupiny)

Klubové prednášky - (od 45 rokov)

- 8 stretnutí počas akademického roka

Podmienky štúdia:

- **Požadovaný vek, ukončené úplné stredné vzdelanie, zaplatenie poplatku za štúdium**

Učebné plány študijných programov a modulov budú zverejnené na stránke www.ucv.uniza.sk v termíne **od 1. apríla 2015.**

Od tohto termínu až do 30.6. 2015 bude možné prihlásiť sa na štúdium:

- **osobne na adrese: ulica 1. mája 32, 010 26 Žilina (oproti autobusovej stanici)**
- **prostredníctvom predbežnej prihlášky na stránke: www.ucv.uniza.sk**

Kontakt: tel.: 041/513 5057, 041/513 5043, e-mail: u3a@uniza.sk

OBSAH

Študijné programy v akademickom roku 2015/2016	2
Obsah	3
Úvodník	4
Edukácia v treťom veku	5 – 6
Zasadnutie Rady ASUTV v Modre	6 – 7
Senior neznamená starý	7 – 8
Básne Štefana Zvaríka: Láska a ruža, Prvé kroky	9
Aj čas mu tleska	10 – 11
Citácia z recenzie V. Švenkovej	11
Porušovanie etikety	12 - 14
Ako sa v priebehu života menia naše priority	14 - 15
Viliam Galvánec – pedagóg, športovec, publicista, kronikár	15 - 17
Precvičme si mozog!	17
Boli sme pri tom	18 – 20
Diskusný príspevok pri návšteve prezidenta A. Kisku	21
Význam časopisu Schody pre seniorov – hodnotenie M. Fileka	21
Obmedzovanie slobody človeka (pohľad do histórie)	22 – 24
Pokyny pre prispievateľov	24
Milan Lasica – ikona slovenského humoru	25 – 26
Schody do neba	26 – 29
Radíme si navzájom: Z kalendára záhradníka	29 - 30

Určite sa všetci zhodneme v tom, že by sme mali byť zdvorilí, že by sme mali rešpektovať autority, dodržiavať spoločenské normy a pravidlá etikety. Etiketa je vlastne akási „technika správania“ a sústreďuje sa na zachovávanie zvykov a rituálov, ktoré sa etablovali ako spoločensky uznávané konvencie. Naproti tomu zdvorilosť je cnosť, ktorá vždy stavia do centra človeka s jeho individuálnymi vlastnosťami a potrebami. Prehrešok

voči etike možno odpustiť, nedostatok zdvorilosti však nie. Základným prvkom zdvorilosti je ohľaduplnosť voči všetkým ľuďom bez rozdielu, a preto ju nemôžeme dávkovať podľa osoby. Kant hovorí o povinnosti správať sa ku každému človeku ako k účelu, nie ako k prostriedku. Inými slovami, pri druhých musíme mať na vedomí v prvom rade ich „človečenstvo“, až potom ich spoločenské postavenie. Ak sa k druhým správame ako k prostriedku, hlavne v situáciách, kde je zreteľná sociálna nerovnosť, popierame ich ľudskú hodnotu. Všetci sme totiž ľudské bytosti so svojimi vlastnými pocitmi, starosťami a potrebami. Všetci túžime po pozornosti a uznaní. A všetci sme zraniteľní.

Ako často sa nás dotkne urážlivé správanie druhých! Ako často podľahneme ilúzii o svojej morálnej či spoločenskej prevahe! A ako ľahko nám unikne vlastné nezdvorilé správanie. Sme prísni pri posudzovaní iných, pričom k sebe sme veľkorysí. Taktiež máme tendenciu byť veľkorysejší k tým, ktorí „to niekam dotiahli“. Pri človeku s funkciou naša zdvorilosť niekedy sklzne až do podlízavosti. Znižujeme tým nielen vlastnú sebaúctu, ale aj ľudskú hodnotu toho druhého, pretože v ňom vidíme predovšetkým úrad.

Správať sa zdvorilo znamená konať, ako sa sluší a patrí: čestne, zodpovedne, ohľaduplne, s rešpektom k právam a potrebám druhých. Samozrejme, môžeme sa slobodne rozhodnúť, ako sa budeme správať. Ak sa však rozhodneme pre slušnosť, bez ohľadu na to, ako sa správajú ostatní, budeme mať lepší pocit sami zo seba a ovplyvníme aj okolie. Zdvorilosť nás nestojí veľa, ale cení sa vysoko.

Ludmila Gašparíková, šéfredaktorka

EDUKÁCIA V TREŤOM VEKU

Dňa 27. novembra 2014 sa v kongresovom stredisku Univerzity Komenského Bratislava so sídlom v Modre konala odborná konferencia s medzinárodnou účasťou s názvom „Edukácia v treťom veku“. Konferencia bola organizovaná k 20. výročiu založenia Asociácie univerzít tretieho veku na Slovensku (ďalej len ASUTV). Zámerom organizátorov bolo zhodnotiť činnosť ASUTV, jej prínos pre vzdelávanie seniorov na Slovensku a určiť jej ďalšie smerovanie.

Konferencie sa zúčatnili zástupcovia jednotlivých univerzít tretieho veku (ďalej len U3V), ktorí vo svojich príspevkoch prezentovali skúsenosti v seniorskom vzdelávaní na svojich materských univerzitách. Vzácni hostia z Nemecka a Poľska prítomných oboznámili so systémom seniorského vzdelávania v zahraničí a ponúkli možnosti spolupráce. Pre rozvoj spolupráce sa vyslovili aj prezident ASUTV ČR doc. Ing. Pavel Máchal, CSc. a predseda Jednoty dôchodcov Slovenska Ing. Ján Lipiansky, PhD.

Hlavný referát „Dvadsať rokov ASUTV na Slovensku a jej členských U3V“ predniesla dlhoročná prezidentka ASUTV na Slovensku PhDr. Nadežda Hrapková, PhD., ktorá priblížila vznik, vývoj a súčasné aktivity ASUTV a načrtla vízie jej ďalšej činnosti v budúcnosti.

Na konferencii odznelo veľa kvalitných odborných príspevkov (s kompletným programom konferencie sa môžete zoznámiť na internetovej stránke ASUTV – www.asutv.sk).

Príspevky boli rozdelené do štyroch tematických celkov:

1. Vzdelávanie seniorov ako nástroj aktívneho starnutia spoločnosti
2. Metodológia a metódy vzdelávania seniorov
3. Projekty realizované s podielom seniorov a informačné vzdelávanie seniorov
4. Potreby a vízie do budúcnosti

Za U3V Žilina vystúpila na konferencii Ing. Lucia Hrebeňárová, PhD. – riaditeľka Ústavu celoživotného vzdelávania ŽU v Žiline, ktorá sa s prítomnými podelila o skúsenosť dôležitosti komunikácie so študentmi U3V z hľadiska získavania ich názorov a pripomienok na skvalitnenie vzdelávania. Vysvetlila spôsob pravidelného spracovania a vyhodnocovania dotazníkov spokojnosti od našich študentov U3V zo Žiliny v príspevku s názvom „Spätná väzba ako motor zmien aj v seniorskom vzdelávaní“. V príspevku koordinátoriek U3V zo Žiliny Ing. Zuzany Šimkovej a Ing. Jany Sňahničanovej s názvom „Školstvo – miesto pre dobrovoľníctvo seniorov“ sme počas konferencie prezentovali širokú škálu

dobrovoľníckych aktivít ponúkaných na U3V v Žiline. Naši študenti U3V sa tak stali motiváciou pre prítomných zástupcov seniorov a študentov z iných univerzít tretieho veku.

Myslím si, že konferencia splnila svoj účel: informovala odbornú aj laickú verejnosť o dôležitosti seniorského vzdelávania, upriamila pozornosť na málo využívaný potenciál seniorského veku na Slovensku a priniesla aj prísľub legislatívnej a finančnej podpory seniorského vzdelávania priamo od prítomnej zástupkyne Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR z odboru celoživotného vzdelávania Mgr. Bibiany Lazarovej.

Verím, že všetci zainteresovaní (vedúci pracovníci všetkých relevantných organizácií, odborní garanti študijných programov, lektori, koordinátori U3V aj samotní účastníci vzdelávania) prispedia svojím aktívnym prístupom k

spoločnému zveľaďovaniu a skvalitňovaniu seniorského vzdelávania na Slovensku aj v nasledujúcom období.

Foto: archív ASUTV

Organizátori a hostia konferencie:
Edukácia v treťom veku

Jana Sňahničanová, koordinátorka U3V

ZASADNUTIE RADY ASOCIÁCIE UNIVERZÍT TRETIHO VEKU V MODRE

Po ukončení jednodňovej konferencie pokračovalo dňa 28. 11. 2014 v Modre stretnutie zástupcov univerzít tretieho veku (ďalej U3V) rokovaním Rady Asociácie univerzít tretieho veku (ďalej ASUTV). Prítomní zástupcovia členských U3V spoločne zhodnotili plnenie úloh z posledného zasadnutia Rady ASUTV, ktoré sa konalo v Prešove v apríli 2014, a súčasne naplánovali postup spolupráce v rámci ASUTV na Slovensku na ďalšie obdobie. Momentálne je v ASUTV evidovaných 15 členských U3V, ktoré prinášajú seniorom na svojich univerzitách atraktívne študijné programy záujmového vzdelávania a tiež iné formy zážitkového vzdelávania. Koordinovať činnosť všetkých členských U3V na Slovensku, zastupovať ich v medzinárodných organizáciách, pracovať na spoločných projektoch a presadzovať myšlienky seniorského vzdelávania pri

vládných rokovaniach sa výborne darilo doterajšej prezidentke ASUTV - PhDr. Nadežde Hrapkovej, PhD. z U3V pri Univerzite Komenského v Bratislave. Vo funkcii pracovala od roku 2003. Na zasadnutí Rady ASUTV v Modre oficiálne ukončila svoje pôsobenie vo funkcii prezidentky ASUTV. Prítomní kolegovia pani PhDr. Hrapkovej poďakovali za výbornú reprezentáciu ASUTV na medzinárodnej úrovni a za jej úspešné zviditeľnenie seniorského vzdelávania v národnej legislatíve celoživotného vzdelávania a tiež v povedomí samotnej seniorskej verejnosti. V následných voľbách poverených zástupcov jednotlivých členských U3V bola zvolená nová prezidentka ASUTV Ing. Lucia Hrebeňárová, PhD. z našej U3V pri Ústave celoživotného vzdelávania Žilinskej univerzity v Žiline. Gratulujeme a úprimne želáme našej pani riaditeľke a súčasne novej prezidentke ASUTV veľa dobrých rozhodnutí, tvorivosť, vytrvalosť, schopnosť nadchnúť pre spoluprácu odborníkov v oblasti seniorského vzdelávania a celkový úspech v riadení ASUTV, ktorá zastrešuje činnosť členských U3V a udáva smer seniorského vzdelávania na Slovensku.

Jana Šňahničanová, koordinátorka U3V

Foto: archív ASUTV

V strede: PhDr. Nadežda Hrapková, PhD.
a vpravo Ing. Lucia Hrebeňárová, PhD.

Človek zostáva mladým, pokiaľ je ešte schopný učiť sa, získavať nové vlastnosti a znášať odlišné názory ostatných. Ebner - Eschenbachová

SENIOR NEZNAMENÁ STARÝ

Prečo niektorí z nás skôr narodených nemajú radi oslovenie „senior“ a vnímajú ho ako pejoratívny výraz? Možno u niekoho evokuje starobu, div že nie senilitu. Možno to súvisí aj s tým, že v dnešnej spoločnosti sa pestuje kult mladosti a starší vek je považovaný za hendikep. A možno je to len obyčajná zaujatosť voči cudzím slovám.

Keďže mne sa výraz senior páči, v nasledujúcich riadkoch sa pokúsim o jeho (možno chabú) obhajobu.

Podstatné meno „senior“ je latinského pôvodu a v preklade znamená „starší“. Z gramatického hľadiska ide v latinčine o 2. stupeň prídavného mena senex (starý). Senex - senior - senissimus.

Používa sa v týchto významoch:

1. starší z dvoch príbuzných rovnakého mena (opak: junior = mladší).
2. starší člen nejakej spoločnosti požívajúci úctu pre svoje životné skúsenosti, autorita. V angličtine (najmä v USA) sa používa vo význame skúsený, služobne starší, ako aj na označenie vyššej hodnoty, vyššieho stupňa odbornosti (napr. senior = študent posledného ročníka, senior assistant = docent, senior physician = primár).
3. starší športovec výkonnostne najproduktívnejšej vekovej kategórie.
4. starší človek, dôchodca.

Senior je teda starší človek, ktorý už mnohé prežil, vychoval deti a niečo v živote dokázal. Je to človek, ktorý vzhľadom na svoj vek môže odovzdávať mladším generáciám svoje odborné i životné skúsenosti. Či sa nám to páči alebo nie, vo veku okolo šesťdesiatky prechádzame z kategórie stredného veku do seniorskej kategórie. Je absurdné a smiešne to popierať. Čas sa nedá zastaviť a nikto nezostane mladý naveky, i keď vo vnútri sa tak mnohí cítíme. Aj dnešní juniori raz budú (pravda, ak dožijú) seniori. Nebráňme sa preto zaradeniu do tejto čestnej kategórie a oslovenie senior neberme ako nadávku, ale skôr ako poklonu.

Na druhej strane by sme ako seniori nemali ustrnúť a hodnotiť sa iba podľa toho, čo sme vykonali počas takzvaného aktívneho života. Takisto nie je dobré prejsť do druhého extrému a snažiť sa silou mocou vyrovnať či prispôbovať juniorom. Skôr by sme sa mali zamyslieť nad tým, čo im s našimi skúsenosťami môžeme ponúknuť. Aj seniori majú svet čo povedať. Niečo jedinečné, čo vychádza z pravej životnej zrelosti, pretože až v starobe si človek dokáže uvedomiť, kým sa sám prostredníctvom svojho života stal. Senior, ktorý už viac-menej naplnil svoj osobný príbeh, lepšie rozumie sám sebe, svet vníma s určitým nadhľadom a väčšinou už má poriadok v hodnotách. Pritom je tu stále šanca rozvíjať svoj duševný a duchovný život, ktorý človeka humanizuje, privádza k životnej múdrosti, pokore a zároveň utvára predpoklady na suverenitu, vnútornú slobodu a spokojnosť.

Ludmila Gašparíková, študentka U3V

ŠTEFAN ZVARÍK

LÁSKA A RUŽA

Nie vždy prázdne
dlane
Chcú dar peniaz zlatý
Kladie ružu ktosi na ne

Osud často hrá sa
Ten čo lásky vzdá sa
Cestu k ruži stratí

PRVÉ ROKY

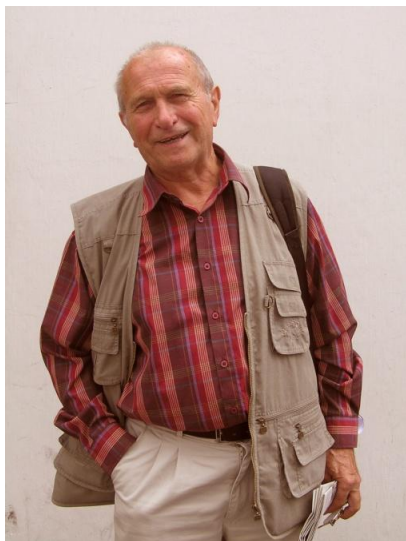
Materinská láska
Doviedla ho k bráne
Svetlo naňho klope
Čisté biele listy
Pozrie na ne
V koho pôjde stope

Hravé hviezdy zo sna
odišli
V diaľke počuť vlky vyť
S otcom čaká na úsvit

Otec pozná rozmar
syna
Posadí ho na ramená
Prvý vidí ranné zore

Skoro pozná
Čo znamená
Držať hlavu hore
Stavať dom
Byť osou v kole

Foto: Š. Zvarík - Magnólia

Štefana Zvaríka (1932) netreba čitateľom Schodov obzvlášť predstavovať. Jeho literárne príspevky a fotografie zdobia náš časopis od samého začiatku. Pôvodným povoláním je pedagóg, my ho však poznáme skôr ako spolužiaka (na U3V absolvoval niekoľko programov), poeta (získal ocenenia v rozličných literárnych súťažiach), fotografa, zachytávajúceho život, a neuveriteľne vitálneho človeka.

Štefan Zvarík, foto z jeho archívu

Števkó, vyštudoval a vyučoval si matematiku s deskriptívnou geometriou, neskôr si pracoval ako matematik – analytik a programátor. Zároveň si sa od mladosti venoval aj literárnej tvorbe. Na jednej strane rigorózný, racionálny svet čísel a symbolov, na strane druhej spontánny, emocionálny svet poézie. Ako to ide dokopy? Možno nájsť v matematike poéziu a v poézii matematiku?

Matematika a poézia sa riadia svojimi pravidlami, zákonitosťami. Majú charakter všeobecného záznamu. V tom je matematika a poézia podobná. Matematické vzorce majú poetický nádych. Metamorfózy, metafory dajú deju poetickú silu.

Tvoja tvorba, ako sám hovoríš, vychádza hlavne z obrazov prírody, ktoré „všate slov harmonizujú s dušou človeka“. V mnohých básňach a poviedkach sa však objavujú aj snové obrazy. O čom sa ti najčastejšie sníva? Máš nejaký zatiaľ nesplnený životný sen?

To sú dve otázky. Keď hovoríme o snoch, dotýkame sa podvedomia, ktoré v kontakte s vonkajším svetom obstaráva a zladuje potreby subjektívnej a objektívnej reality. Sny mávam s jednoduchým alebo zložitejším dejom, často s konfliktom fyzickým alebo v dialógu. Stáva sa mi, že v riešení mám úspech. Nesplnený sen, to je nesplnené želanie. Mojm snom je stále sa vzdelávať. Tento zámer s radosťou plním.

Píšeš, recituješ, fotografuješ, študuješ, cestuješ... Prezrad', čo ťa udržiava v takej skvelej forme? Nebodaj máš dajaký elixír večnej mladosti?

Áno, mám. Práve si ho v otázke citovala.

Knižne si debutoval až v takzvanom kmeťovskom veku. Vlani ti vyšla básnická zbierka s príznačným názvom „Času nikto netlieska“.

Nechystáš sa vydať ďalšiu? Alebo to bude zbierka poviedok?

Áno, chcel by som. V súčasnosti je tvorba do týchto kníh sčasti napísaná, sčasti je v konceptoch a sčasti sa mi ponúka ako kvety na rozkvitnutej lúke...

Ďakujem ti za inšpiratívne slová a predovšetkým za obetavú prácu v redakčnej rade Schodov. Želám pevné zdravie, neustály prílev tvorivej energie, krásne sny a mnoho bozkov aj kopancov od múz.

Ľudmila Gašparíková, študentka U3V

CITÁCIA Z RECENZIE VIERY ŠVENKOVEJ , SPISOVATEĽKY, PREKLADATEĽKY A PUBLICISTKY

ku knihe básní a fotografií Štefana Zvaríka „Času nikto netlieska“,

uverejnenej v mesačníku Slovenské pohľady (Slovenské pohľady 2014 na literatúru, umenie a vedu, ročník IV + 130) vydávané Maticou slovenskou a Neografiou a.s. Martin.

Pani Švenková vo svojej recenzii píše: „***Básne, zachytávajúce prelietavosť okamihu, hnedé tóny akoby v albume odložených fotografií, sú skutočne odkazom jedného ľudského života, ktorý je času vďačný za všetko pekné, čo doniesol, a s humorom sa vie pristaviť pri ľudských nedostatkoch.***“

Na inom mieste svojej recenzie pani Švenková píše:

„Záznamy výnimočných chvíľ, ale aj tej najobyčajnejšej, na prvý pohľad nezaujímavej každodennosti, s pokorou a vďačnosťou zachytené v knižke, poukazujú na cenu každej prežitej minúty, umocňujú naše chápanie ozajstných hodnôt života.“

Ruky
Foto: Ľ. Bizoňová

PORUŠOVANIE ETIKETY

Ľudstvo si v priebehu stáročí vytváralo a naďalej aj formuje určité pravidlá vzájomného správania sa. Ich zachovávanie je viac či menej dôležité z hľadiska prežitia, vzájomných vzťahov či ovplyvňovania svojho okolia jednotlivcom. Tieto normy správania sa počas svojho vývinu menili a dopĺňali. Ak sa pozrieme do histórie, určité zvyky a rituály nám môžu pripadať smiešne až nepochopiteľné. V tom období ale plnili svoju funkciu – zachovanie dobrých alebo aspoň prijateľných medziludských vzťahov a na vyššej úrovni budovanie zahraničnej a vojenskej politiky medzi krajinami, národmi.

V súčasnosti sú tieto pravidlá obsiahnuté pod pojmami etiketa, spoločenský protokol alebo diplomatický protokol a v jednotlivých štátoch či oblastiach sa ustálili do všeobecne akceptovaného rámca. Teda aspoň by to tak malo byť, ale nie vždy to tak je aj v skutočnom živote. Môžeme si položiť otázku, prečo sa niekto v živote riadi týmito normami, a pre iného je ich dodržiavanie skoro neprekonateľný problém. Niekto vystupuje v spoločnosti celkom prirodzene a iný sa správa ako povestný „slon v porceláne“, pokazí, čo sa dá. Iný tieto normy porušuje zámerne.

S porušovaním spoločenského protokolu sa stretávame takmer denne. Už len také cestovanie v prostriedkoch hromadnej dopravy. Pravidelne sa v nich nájde dobrodinec, ktorý je presvedčený o tom, že je potrebné ostatným vôkol spestriť ich spoločný prevoz z miesta na miesto. Ved' prečo aj nie? Nepochybne spolucestujúci majú záujem o spoznanie jeho rodinného, pracovného či dokonca intímneho života. To je predsa jasné! Snáď ostatní nebudú len tak čučať bezmyšlienkovite do okien alebo nebodaj niečo čítať?! A ten, kto mal v úmysle ešte sa niečo doučiť na skúšku ? Jeho chyba.

Vytrvalosť niektorých jednotlivcov však nemá hraníc. Nedávno som sa presúvala vlakom z Bratislavy do Žiliny. Nudných, približne 160 minút cesty sa razom zmenilo na nezabudnuteľný zážitok. To, že som si v nástupnej stanici prisadla do kupé k panej, ktorá sa potrebovala počas cesty vyrozprávať a doriešiť si svoje súkromné a pracovné záležitosti, som zistila až po vypravení rýchlika zo stanice. Pani z Oravy pracuje v hoteli v Rakúsku, ale práve išla na 2-týždňovú pracovnú dovolenku domov, pretože sa bude sťahovať a bude mať teda roboty vyše hlavy. A jej syn, piatak Tomáš, nemôže ísť, prepáčať pani učiteľka, naozaj do školy v prírode. To viete, finančne to už nebude vychádzať. A ten rozvod s bývalým manželom ju posunul v živote ďalej. No a ešte doriešiť veci s predchádzajúcou prenajímateľkou bytu a pôvodným vlastníkom nového bytu. Či som na niečo nezabudla? Asi už chyba len meno a adresa „milej spolucestujúcej“. Ale to som sa nedozvedela. Nepotrebovala som to

vedieť, tak ako ma nezaujímal všetko to ostatné z jej života. Otázkou len bolo, ako sa zachovať v takejto situácii? Vyšli mi dve možnosti. Zložiť kufor a presunúť sa na iné miesto vo vlaku, ale kto by predpokladal, že po jednom telefonáte bude nasledovať ďalší? A druhou možnosťou? Slušne upozorniť paniu, že jej správanie je nevhodné a rušivé. Ale asi by to nepochopila, keďže si sama neuvedomila, že kupé nepatrí len jej a jej rečenie okolité publikum vonkoncom nezaujíma.

No a táto poznávacia dvojhodinovka bola len bonusom navyše. Deň predtým na zájazde v zahraničí sme sa pripravovali na dlhú cestu autobusom domov. Na pokyn sprievodcu sme sa plní zážitkov dostavili v stanovený čas a zaplnili pripravený dopravný prostriedok. Všetci, až na štyri spolucestujúce. Kde sa zatúlali, nestalo sa im niečo? Začala sa zhánka po nich, telefóny nedvíhajú... Čo teraz? Niektorí nahlas dumajú, čo sa mohlo stať. Nestalo sa nič! Po vyše hodinovom meškaní, v plnom zdraví a spokojné, nastúpili do autobusu. Stihli aj to, čo ostatní nie, pretože tí ostatní považovali za správne byť v stanovený čas na mieste odchodu. Žiaden dôvod meškania sme sa od nich nedozvedeli, len chabé ospravedlnenie na pol úst.

Keďže s takouto situáciou som sa na zájazde nestretla prvýkrát, rozmýšľala som, čím to je, že sa takmer vždy nájdú v kolektíve jedinci, ktorí nedbajú na ostatných a spoliehajú sa na to, že keď autobus bez nich neodíde. Čo na tom, že nejakých štyridsať ľudí na nich čaká?

A do tretice mi nedá nespomenúť faux pas spôsobené na rôznych spoločenských podujatiach. Návštevy divadiel, koncertov, stužkové, plesy sú bezpochyby významné udalosti. Preto je potrebné sa na ne aj patrične pripraviť. Môžeme si tam obliecť montérky alebo tepláky? Isteže, niektorí by nedbali prísť aj v takomto vystrojení. A nemusí to práve byť ani spomínaný odev, ktorý by na takomto mieste bol nie celkom patričným oblečením.

Na stužkovú mojej dcéry pred pár rokmi sme sa pripravovali, ako sa patrí. Kúpa nových spoločenských šiat patrila medzi prvé kroky. Tak pre samotných budúcich abiturientov, ako aj ich rodičov. Ale našiel sa jeden rodičovský pár, ktorý celú udalosť poňal pomerne „voľnomyšlienkový“. Krátke šaty s leopardím vzorom matky dopĺňali vysoké čižmičky nad kolená. A manžel, aby to doladil, tak „šup sa“ do riflí a na túto udalosť určite „vhodnej“ košele. Ako sa cítila ich dcéra v krásnych spoločenských šatách? Neviem.

S porušovaním etikety sa stretávame v bežnom živote i rôznych významnejších udalostiach. Prečo teda neustále niektorí ľudia robia rôzne prešlapy voči

spoločenským pravidlám? Chýba im výchova, empatia, slušnosť, morálka? Mnohé veci máme prirodzene v sebe, iné sme sa naučili. Myslím si, že v prvom rade je dôležitá rodina. V nej získavame základy. Už od malička nás rodičia učia (alebo neučia), čo je slušné. Že známych ľudí sa patrí pozdraviť, že ak je niekde rad, nepredbiehame ostatných, ale počkáme. Že v dopravných prostriedkoch uvoľníme miesto starším, a tým nás učia úcty k nim. Ďalšie skúsenosti a vzory získavame v škole a bežnom živote. Kultúra v spoločnosti v širšom zmysle slova, morálka, čo je tolerované v spoločnosti a čo už nie, formujú mantinely nášho správania. Významný je pritom aj náš postoj k náboženstvu. A tretím faktorom je naša povaha, pohlavie, empatia a tiež hodnoty, ktoré uznávame. K tomu momentálna nálada či rôzne vonkajšie situácie, ktoré nás ovplyvňujú. V kombinácii týchto zložiek vidím výsledok nášho správania v konkrétnych situáciách.

Ale priznajme si, nikto nie je stopercentne dokonalý. Každý nedostatok sa dá do určitej miery tolerovať. Ale len do určitej miery, pretože po jej prekročení je rušivým až obťažujúcim prvkom pre okolie a môže spôsobiť nepríjemnosti a konflikty. A toho sa treba asi držať. Tak ako spieva v jednej skladbe Marika Gombitová : „Ži a nechaj žiť!“

Iveta Butková, študentka U3V

AKO SA V PRIEBEHU ŽIVOTA MENIA NAŠE PRIORITY

Býva zvykom, že po skončení strednej či vysokej školy sa konajú v desaťročných intervaloch pravidelné „stretávky“ absolventov v dajakom reštauračnom zariadení, na ktorých si spoločne posedia a porozprávajú o svojich životných udalostiach za uplynulé obdobie.

Pozvánky na tieto stretnutia bývajú väčšinou vtipné, ako napríklad: „Dostavte sa na súdne pojednávanie, lebo ste obvinený...” a nasleduje výpočet dajakých úletov konkrétneho študenta, ktorými sa „preslávil“ počas štúdia, alebo aj morbidného typu: „Dostavte sa do krematória a prineste si so sebou otep suchého raždia – budete spopolnený!“ a pod.

Bývajú však aj také „normálnejšie“, kde je okrem dátumu, času a miesta konania pridaná aj dajaká tá aktuálna návnada.

Pri 10-ročnom jubileu od absolvovania školy je na pozvánke napísané: „Stretneme sa v Kamélii – majú tam sexi servírky.“

Pri 20-ročnom jubileu je na pozvánke napísané: „Stretneme sa v Kamélii – čapujú tam vynikajúce pivo.“

Pri 30-ročnom jubileu je na pozvánke napísané: „Stretneme sa v Kamélii – varia tam diétne jedlá.“

Pri 40-ročnom jubileu je na pozvánke napísané: „Stretneme sa ako vždy v Kamélii – majú tam bezbariérový prístup.“

Pri 50-ročnom jubileu je na pozvánke napísané: „Tentoraz sa stretneme v Kamélii – tam sme ešte neboli.“

60-ročného výročia od absolvovania školy sa dožije iba hŕstka ortodoxných askétov, ktorí sú už väčšinou imobilní a nie sú ani „v obraze“, lebo sú už vo „vypínacom režime“. V sále, kde sa má stretnutie konať, sa zhromaždia iba najbližší potomkovia a obslužný zdravotný personál. Potom vstúpi kompetentný pracovník podniku s výzvou: „Prítomní vstaňte! Prinášajú jubilantov.“

Ladislav Flamík, študent U3V

VILIAM GALVÁNEK – PEDAGÓG, ŠPORTOVEC, PUBLICISTA, KRONIKÁR

Osobnosti sú ľudia, ktorí dokážu robiť nielen pre seba, ale aj pre okolie a navyše z ich práce čerpá celá spoločnosť. Pokúsim sa vám predstaviť niekoho z mojej rodiny, kto takto žil. Je to môj ujo Vilo, brat mojej mamy. Starí rodičia Jozef Galvánek (26. 3. 1867-17. 5. 1934) a Terézia rod. Koláriková (13. 10. 1871 – 3. 11. 1951) mali spolu desať detí, päť chlapcov a päť dievčat. Moja mama bola najmladšia. Stará mama sa starala o domácnosť a deti, starý otec bol starostom (richtárom) Kysuckého Nového Mesta. **Viliam Galvánek** bol predposledné dieťa. Narodil sa 5. 11. 1913 v Kysuckom Novom Meste. Po ukončení gymnázia v Žiline študoval na učiteľskom ústave v Modre. Svoje pedagogické štúdiá ukončil na pedagogickej fakulte v Prešove. Učiteľskú dráhu začal v Čadci. V rokoch 1949-1955 pracoval na Krajskom národnom výbore - odbore školstva v Žiline a potom až do konca svojej učiteľskej kariéry v Kysuckom Novom Meste. Pôsobil ako učiteľ matematiky, výtvarnej výchovy, rysovania a telesnej výchovy.

Foto V. Galvánka z rodinného albumu

Za obdobie svojej učiteľskej činnosti vychoval a do života pripravil veľa mladých ľudí. Počas svojej pedagogickej činnosti naučil stovky detí vzťahu k prírode. Bol zakladateľom turistiky na Kysuciach a uznávaným odborníkom v bývalom Československu. Viliam Galvánek bol tiež jedným z priekopníkov slovenskej turistiky a v 50. rokoch minulého storočia sa pričínal o vyznačenie turistických chodníkov v regióne dolných Kysúc. A práve za túto činnosť obdržal zlatý odznak: turista - značkár. Patril k spoluorganizátorom mnohých turistických akcií v rámci školskej činnosti, ale i mimo nej. Turistické tábory v šesťdesiatych rokoch v Zakopanom a Račkovej doline prilákali rodiny s deťmi nielen zo Slovenska, ale i z Čiech. Za jeho aktívneho príspevku sa začali v Kysuckom Novom Meste organizovať súťaže v orientačnom behu. Stál pri zrode turistického oddielu v rodnom Kysuckom Novom Meste. Medzi významné aktivity treba spomenúť i účasť na turistických zrazoch v Krompachoch, Táloch, Oraviciach a inde, ale hlavne propagáciu kysuckej prírody na zrazoch v Hornom Vadičove či pod Ostrým. Bol spoluorganizátorom celoštátneho 29. zrazu turistov a Medzinárodného turistického zrazu priateľstva, ktorý sa konal v roku 1982 vo Vadičove. Jeho pričinením vznikla i jedna z najkrajších trás okolo Vadičova - prechod Kysuckou vrchovinou tzv. "Kysucká 35". Popri pedagogickej a športovo-turistickej činnosti sa venoval aj publicistike. Svoju publikačnú činnosť rozvinul v šesťdesiatych rokoch, kedy písal do novín a časopisov články z oblasti športu, telesnej výchovy a turistiky. Bol spoluautorom mnohých publikácií z oblasti prírody, ale aj z oblasti histórie Kysúc a mesta samotného. Angažoval sa aj vo viacerých kultúrnych a spoločenských organizáciách. Podieľal sa na práci miestnej organizácie Matice slovenskej. Viacročné úsilie vytvoriť mestské múzeum v Kysuckom Novom Meste vyústilo do zriadenia Pamätnej siene mesta, ktorej bol od roku 1976 vedúcim. V tom čase sa stal tiež externým spolupracovníkom Kysuckého múzea v Čadci. Ďalšou dôležitou skutočnosťou, ktorá stojí za zmienku, je i jeho pôsobenie ako kronikára mesta v Kysuckom Novom Meste od roku 1958 do roku 1987. V tomto období sa venoval regionálnemu vlastivednému výskumu Kysúc. Bol tiež dlhoročným členom a nadšencom ochotníckeho divadla v Kysuckom Novom Meste. Vo svojich prácach zmapoval tiež históriu amatérskoho divadla. Tejto téme sa venoval vo viacerých prácach. Zomrel v Kysuckom Novom Meste na na Štedrý deň 24. decembra 1988 vo veku 75 rokov, rok po smrti svojej manželky. On s manželkou a so svojou dcérou sú pochovaní na cintoríne v Kysuckom Novom Meste.

Ani po smrti jeho rodáci na neho nezabudli. Jeho meno nesie turistický chodník "Cesta Viliama Galvána" (modrá turistická značka). Každoročne od

roku 1996 získava najlepší športovec Kysuckého Nového Mesta krištáľový putovný pohár Viliama Galváňa. Za celoživotnú pedagogicko-výchovnú prácu s mládežou zameranú na turistiku a ochranu prírody mu Ministerstvo školstva SR v roku 2003 udelilo in memoriam Veľkú medailu svätého Gorazda. V roku 2013 mu bolo udelené in memoriam ocenenie Čestné občianstvo mesta Kysucké Nové Mesto za zásluhy o rozvoj školstva, športu a kultúry v Kysuckom Novom Meste a za spoznávanie a prístupňovanie histórie mesta jeho občanom.

Celý život som ho vnímala viac-menej "len" ako rodinného príslušníka – môjho uja. Priznám sa, že až na jeho pohrebe pri rozlúčkových rečiach nad jeho rakvou som si uvedomila, čo všetko robil a čomu sa počas svojho života venoval. Pedagóg, turista, ochranár prírody, funkcionár TJ, spolupracovník Kysuckého múzea Čadca, kronikár mesta, publicista, autor či spoluautor viacerých propagačných a turistických publikácií. Toľko toho stíhal robiť. Každý človek, každá vec sa viaže k niečomu alebo k niekomu. Ku Kysuckému Novému Mestu sa viaže osobnosť Viliama Galváňa.

Alžbeta Víťová, študentka U3V

Človek nie je bohatý tým, čo má, ale tým, čo dáva.	Poľské príslovie
--	------------------

PRECVIČME SI MOZOG!

(vybrala Ľ. Gašparíková)

1. Babička a vnučka majú spolu 77 rokov. Koľko rokov má vnučka, keď babička má o 53 rokov viac ako vnučka?
2. Janka má toľko bratov, koľko sestier a jej bratia majú dvakrát viac sestier ako bratov. Koľko sestier a bratov je v rodine?
3. Koľko prapradedkov a praprababiek ste mali?
4. 8-minútový telefonát stojí 1 euro 20 centov. Koľko stojí polhodinový rozhovor?
5. Ktoré slovo nepatrí do skupiny?
 - a. televízor, stôl, pohovka, skriňa, kreslo
 - b. watt, volt, prúd, ampér, farad.
 - c. Hugo, Mann, Picasso, Čechov, Orwell.
 - d. Rím, Barcelona, Ankara, Oslo, Lisabon

Riešenia sú na strane: 30

(Subjektívna) reportáž z oficiálneho stretnutia prezidenta Slovenskej republiky Andreja Kisku s akademickou obcou Žilinskej univerzity

8. december 2014. Pochmúrny adventný pondelok. O štvrt' na jedenásť predpoludním vystupujem z trolejbusu na zastávke „Žilinská univerzita“. Mrholí. Dáždnik nevyberám, aby som nestrácala čas. Radšej pridám do kroku, priam utekám. Predbieham náhliacich sa študentov, prepletám sa pomedzi skupinky, pred vchodom do hlavnej budovy univerzity sa už predieram davom. V kútiku duše dúfam, že nemajú všetci namierené tam, kam ja, že sa rozptýlia do rozličných učební, veď semester je v plnom prúde. Iskierka nádeje načisto zhasne, keď sa dostanem na prvé poschodie, kde sa v aule číslo 3 má konať akcia „Prezident“. Hoci do avizovaného začiatku ostáva ešte šesť minút, dvere auly sú už hermeticky zavreté. Navyše strážené. Darmo vysvetľujem, že som „študentka, novinárka, šéfredaktorka“, darmo sa oháňam seniorským časopisom. Strážkyne dverí sú neoblomné. „Je tam plno. Už nepúšťame ani akademických funkcionárov.“ Tento argument na mňa neplatí, a tak sa „asertívne“ (t. j. s poníženou neodbytnosťou) dožadujem vstupu. „Bohužiaľ, nedá sa. Všetky miesta sú obsadené. Aj schody, verte.“ Verím, napriek tomu sa chcem na vlastné oči presvedčiť. „Nie, naozaj nemôžeme otvoriť. Prejdite si do druhej auly, tam budete môcť sledovať priamy prenos na veľkoplošnej obrazovke.“ Namietam, že sa potrebujem stretnúť s prezidentom osobne. „Tak ste mali prísť skôr.“ To síce uznávam, ale rozhodnem sa nekapitulovať. Začínam svoju misiu brať ako výzvu. V tejto chvíli je jedinou dobrou správou, že prezident ešte neprišiel...

Nervózne prešľapujem spolu s podobnými oneskorencami ako ja, premýšľam, čo podniknúť. Odrazu sa na chodbe ozvú rázne kroky viacerých nôh. Zbystrím pozornosť... Žeby sa blížil prezident so suitou? Nie, ešte nie... To suverénne prichádzajú televízni spravodajcovia zo Severky. Očividne akreditovaní (na rozdiel odo mňa). Strážkyne im pootvoria dvere. Mám šancu! Prilepená k obrovskému vaku s aparátúrou sa všuchnem dovnútra. Prvá prekážka

prekonaná! Rozhliadnem sa po aule. Zisťujem, že strážkyne mali pravdu. Plno ako v sardinkovej škatuľke. Akademická obec sedí na schodoch, postáva okolo stien. Zrak mi padne na voľné miestečko pri odpadkovom koši.

Prezident SR a rektorka ŽU v Žiline, foto: Š. Zvarík

Podarí sa mi k nemu pretlačiť a usadím sa na druhom schode. Aké symbolické, pomyslí si. Okolo mňa sa tlesnia študenti. Na tvárach všetkých sa zračí zvedavosť. Po niekoľkých minútach nastane ruch, pobežovanie organizátorov. Auditórium zašumí. Vzápätí stíchne. Chvíľku napätia preruší hlas moderátorky:

„Vážené dámy, vážení páni! Prichádza prezident Slovenskej republiky ... pán Andrej Kiska.“

A to už v sprievode rektorky vchádza hlava štátu so svojím typickým úsmevom. Všetci vstávajú, tleskajú. Rektorka krátko privíta prezidenta a ten sa ujíma slova. V úvode prejavu pochváli Žilinskú univerzitu za to, že vychováva absolventov, ktorí sa úspešne uplatňujú na trhu práce. Zdôrazní prepojenie vzdelávania s praxou, dôležitosť inovatívnej ekonomiky a potrebu kvalifikovaných, kreatívnych ľudí. Hovorí o svojich prioritách, o svojich predstavách prosperujúceho Slovenska. Na záver pripomína vlastný životný príbeh, nabáda mladých, aby sa nebáli ísť za svojimi snami... Potom odpovedá na vopred pripravené otázky. Týkajú sa financovania školstva, zvyšovania kvality vzdelávania, start-upov i vlakov zadarmo. Nasledujú otázky z pléna. Zdvihne sa zopár rúk, medzi nimi aj moja. Chcem sa prezidenta opýtať, ako vníma seniorské vzdelávanie, v čom vidí jeho zmysel. Chcem zároveň upozorniť (nielen prezidenta), že súčasťou Žilinskej univerzity sme aj my, študenti U3V, ktorí by tiež radi prispeli k budovaniu (och, aké sprofanované slovo!) svetového Slovenska. Slečna s mikrofónom mieri ku mne. Narýchlo si formulujem vety. Len aby to nebola blamáž! Tréma narastá, hrdlo vysychá, v hlave totálny zmätok. Mikrofón sa nezadržateľne blíži. Keď je asi meter od mňa a ja sa už nadychujem, slečna mi mimikou naznačí, že potom, a posúva sa k zadným radom. S istým uľahčením sa obzriem. Komuže to dala prednosť? Neverím vlastným očiam. Mikrofón drží v ruke kolega Zvarík. So šarmom jemu vlastným prednáša poetický diskusný príspevok (*viď prepis*) a zožína aplauz publika. Na rade sú ďalšie otázky. Opäť sa hlásim, ale už nie tak vehementne. Veď farby U3V sú obhájené. Napokon, je to akcia mladých. Diskusia sa končí. Na mňa nedôjde. Nevadí... Teraz je prvoradé prepracovať sa k prezidentovi.

Prezident A. Kiska preberá časopis Schody z rúk šéfredaktorky Ľ. Gašparíkovej, foto: Š. Zvarík

Znamená to zdolať ochranku, narušiť oficiálny program i protokol. Ešteže som tak prezieravo zvolila strategicky výhodné miesto. Monitorujem priestor, najmä rozostavenie ochrankárov. Snažím sa ich identifikovať. Určite to budú tí traja vysokí muži v sakách. Stískajúc v ruke časopis Schody sa presuniem k prvému z trojice - dlháňovi v tmavom obleku, bielej košeli, s kravatou. Poklepem ho po pleci a pre istotu sa pýtam, či je členom ochranky. Lakonická odpoveď „nie“ ma zaskočí. Vzápätí vysvitne, že je to študent mediamatiky, hlavný iniciátor tohto stretnutia. Moderátorka ho uvádza ako posledný bod programu. Študent vyštartuje k prezidentovi, odovzdáva mu čierne tričko s logom katedry a ďalší darček, na ktorý z diaľky nedovidím. Medzitým nadviažem očný kontakt s mužom pri dverách. Vyzerá na ostrého chlapíka. Skúšobne sa usmejem. Jeho tvár ostáva profesionálne kamenná. Premiestnim sa k nemu a opatrne si overujem: „Vy ste bodyguard?“ Kamenná tvár sotva znateľne prikývne. Čosi zamrmlam a hlavou ukážem na prezidenta. Na moje prekvapenie ma púšťa ďalej. Buď sa nezdám nebezpečná, alebo sa spolieha na prípadný zásah svojho kolegu. O niečo ostrieľanejšia, postupujem vpred, k ďalšiemu ochrankárovi. Toho sa už nič nepýtam, iba mu oznámim, že musím povedať „dve slová“ pani rektorky. Neochotne súhlasí. Pred rektorkou sa zatvárim prosebne. Operujem s osvedčenými „dvoma slovami“, tentokrát namiesto „pani rektorka“ použijem „pán prezident“. Rektorka je trošičku v pomykove, no veľkoryso prižmúri oči. Konečne sa ocitám v bezprostrednej blízkosti hlavy štátu. Predstavím sa ako študentka U3V, spomeniem jej dvadsaťročnú tradíciu, dobrovoľnícke aktivity, v rámci ktorých vydávame seniorský univerzitný časopis. Obzvlášť zdôrazním, že jediný na Slovensku. Odovzdávam prezidentovi výtláčok posledného čísla. Prezident ďakuje. Ešte podsuniem pamätníček na podpis... Prezident mi podáva ruku, žela všetko dobré. Ja jemu hodne síl... Spokojná sama so sebou, valím sa proti prúdu nazad ku košu, kde som si nechala kabát a tašku. Na polceste zisťujem, že spolu s pamätníčkom som omylom zhrabla aj časopis. Ach tá moja roztržitosť! Otočím sa na podpätku a vmiesim sa do tlačnice. Mávajúc ponad natrčené ruky s kamerami, mikrofónmi, smartfónmi a tabletmi, ospravedlňujúco kričím: „Pán prezident, ten časopis!“ Obklúčená hlava štátu sa chápavo pousmeje: „Ved' sa dívam, kde je časopis.“... Schody sa konečne dostávajú do rúk prezidenta... Misia je splnená. Zvládla som to! Stačilo k tomu iba trochu snahy, chuti, odvahy a dôvtipu (v mojom prípade drzosti). A kúsok šťastia, pravdaže.

Ludmila Gašparíková, študentka U3V

DISKUSNÝ PRÍSPEVOK

prednesený na stretnutí s prezidentom Slovenskej republiky Andrejom Kiskom na ŽU v Žiline 8.12.2014

Som študent univerzity tretieho veku. Pán prezident, z Vášho príhovoru ma mimoriadne zaujali dve myšlienky:

Prvá: „Chcem vrátiť dôstojnosť Kancelárii prezidenta Slovenskej republiky.“

Druhá: „Chcem, aby bolo Slovensko svetové.“

Tieto myšlienky by som dal na zlatú niť a zavesil ponad Slovensko. Prial by som si, aby sa k týmto myšlienkam pridali ďalšie, Slovensko povznášajúce.

Sú tu oblasti, o ktorých by som sa chcel tak trochu poeticky vyjadriť:

Vládna éra

Už je tu zasa novej vlády éra.

Vláda svoje tézy v pästi zvierá.

Voliča však drží viera,

vláda, ktorá vládne hazardne,

bude skoro balíť kufre

a z úradu vypadne.

(Značne silný potlesk s úsmevom na tvárach.)

Prezident SR, foto: Š. Zvarík

Ja nechcem, aby ministri odchádzali z vlády. Chcem, aby Slovensko viedli k prospechu. To pripájam k myšlienke o svetovom Slovensku.

Štefan Zvarík, študent U3V

VÝZNAM ČASOPISU SCHODY PRE SENIOROV

„Je to jediný časopis pre seniorov, ktorý vydáva univerzita tretieho veku na Slovensku. Bolo by na škodu, keby ho mali mať k dispozícii len študenti U3V v Žiline. Má veľký význam z dvoch dôvodov. Po prvé, seniori radi seniorom, ich jazykom, ich skúsenosťami. To je nesmierne dôležité a pútavé. Po druhé, dáva možnosť seniorom byť aktívnymi, aj vo svojom veku nájsť uplatnenie, byť užitočnými.“

Celkovo je to na slovenské pomery výnimočný počin, ktorý treba rozvíjať.“

Michal Filek, šéfredaktor Žilinského večerníka

OBMEDZOVANIE SLOBODY ČLOVEKA (POHĽAD DO HISTÓRIE)

Pri štúdiu literatúry pre spracovanie semestrálnej práce v rámci U3V som sa stretla s nesprávnou interpretáciou termínov „nevoľníctvo“ a „poddanstvo“. Tieto termíny sa často v ústnom podaní a niekedy aj v literatúre zamieňajú. Preto som sa rozhodla bližšie určiť ich obsah. Téma je zaujímavá i ako ilustrácia boja človeka za svoju slobodu. Pre dnešok nám je do určitej miery vzorom.

Nevoľníctvo

Nevoľníctvo je istý druh neslobody človeka, vyskytujúci sa v Európe jednak v stredoveku (prvé nevoľníctvo) a jednak v novoveku (druhé nevoľníctvo).

Prvé nevoľníctvo je charakterizované úplnou závislosťou nevoľníka na jeho pánovi. Nevoľník bol bezprávny. Nazýval sa po nemecky Leibeigen, po anglicky serf, latinsky servus. Bol de facto otrok, ktorý však nemohol byť predaný a mohla byť predaná len pôda, na ktorej pracoval. Stav nevoľnícky bol dedičný.

Korene druhého nevoľníctva siahajú v strednej Európe do 15. storočia v závislosti od vývoja hospodárskeho života a vojnových udalostí. Nevoľníci boli priamo závislí na vrchnosti, či už šľachtickej alebo cirkevnej. Závislé osoby nemohli nič vykonať svojvoľne, a to ani vo svojom osobnom živote, bez súhlasu nadriadených. Nevoľník nemohol zmeniť bydlisko ani prácu a ani nesmel uzatvoriť manželstvo alebo poslať deti na štúdium. Nevoľník - roľník bol naveky pripútaný k pôde. Nevoľnícke postavenie zostalo viazané pre celé rodiny a nedalo sa zmeniť.

Táto situácia bola pre rozvoj hospodárstva naďalej neudržateľná. Ekonomické podmienky začali diktovať inú formu usporiadania spoločnosti. Sami nevoľníci si začali uvedomovať svoje bezprávie. Vznikali početné vzbury a povstania. Postupne sa schyľovalo k tomu, aby sa nevoľníctvo právne zrušilo. V krajinách prebiehal rad právnych uvoľňovacích zmien. Jozef II., syn Márie Terézie, vo svojom mocnárstve vydal v roku 1781 patent, ktorým sa zrušilo nevoľníctvo.

Na Slovensku sa vrchnosť takému nariadeniu zúfalo bránila. Šľachta dokonca dokazovala, že na Slovensku žiadne nevoľníctvo neexistuje. Až v roku 1783 z podnetu cisára vydala miestodržiteľská rada nariadenie všetkým stoliciam, podľa ktorého sa musela zrušiť závislosť nevoľníka. Pre nevoľníka sa uzákonil lepší právny poriadok. Výslovne sa zakazovalo kruté zaobchádzanie s poddaným človekom, napr. palicovanie ako trest. Napokon Jozef II. zrušil v roku 1785 nevoľníctvo v celom Uhorsku.

Zrušením nevolníctva sa uvoľnila cesta k novému pokroku. Stav určitej voľnosti človeku dovoľoval pohyb, prispel k jeho rozhladenosti, človek sa mohol vzdelávať a mohol pracovať aj inde ako na poli. To všetko výrazne podporilo priemyselnú revolúciu.

Poddanstvo

Zrušením nevolníctva sa vzťah roľníka a pána podstatne zmenil. Roľník sa mohol voľne pohybovať a pracovať. Bol však viazaný tzv. robotou. Robota bola povinnosť vykonávať prácu v prospech vrchnosti, štátu a cirkvi bez nároku na mzdu. Roľník musel povinnosť bezvýhradne plniť na úkor vlastných potrieb. Nespokojnosť roľníka zotrvávala a s postupom času sa ešte umocňovala. Poddaní protestovali početnými vzburami.

V roku 1847 bola v celej Európe veľká neúroda, nastal hladomor. Toto viedlo k narastaniu ďalších revolučných protestov. Objavili sa aj národnostné požiadavky a politické protesty, ktoré boli namierené proti cisárskemu absolutizmu.

Revolučný rok 1848 sa stal výrazným medzníkom vývoja spoločnosti. Dochádzalo v Európe k celej sérii revolúcií, ktoré sa vzájomne inšpirovali a navzájom doplňovali. Stáli sme na prahu občianskej spoločnosti.

V Uhorsku v marci 1848 zaznamenávame veľké pohyby. Uhorsko sa stalo dedičnou konštitučnou monarchiou, získalo väčšiu autonómiu, moc kráľa bola obmedzená a feudalizmus bol zrušený. Cisár zrušil 28. marca robotu s určitým obmedzením, potvrdená mala byť až v marci 1849. Týmto si cisár získal na svoju stranu široké vrstvy roľníkov.

Slovenskí národovci dotvorili svoj politický program. Žiadali zrušenie šľachtických výsad, zrušenie poddanstva, uzákonenie občianskych a politických práv pre ľud a zrovnoprávnenie národov. Svoje požiadavky predložili na slovanskom zjazde v júni 1848 v Prahe. Nijakých výrazných úspechov však nedosiahli. Viac sa očakávalo od viedenského snemu.

Ústavodarný ríšsky snem habsburskej monarchie sa otvoril vo Viedni 22. 7. 1848. Zúčastnili sa na ňom volení zástupcovia jednotlivých krajín habsburskej monarchie s výnimkou severného Talianska a Uhorska. Uhorsko sa v tom čase zaoberalo svojimi hospodárskymi, národnými a politickými problémami, ktoré mali zlepšiť postavenie ľudí v monarchii. Snem mal vo svojom programe smelé plány na zlepšenie postavenia ľudí v monarchii. Kvôli politickým a vojenským

nepokojom nemohli sa však všetky uskutočniť. Dosiahlo sa len výrazného pokroku v otázke poddanstva, ktoré bolo dňa 7. 9. 1848 vo Viedni zrušené.

Zásahom absolutistických síl bol viedenský snem dňa 22.10.1848 násilne prerušený. Snem potom pokračoval na Morave v Kroměříži, a to od 22. 11. t. r. Zasadanie snemu sa konalo v arcibiskupskom zámku. Snem sa niesol opäť v duchu demokratických snáh. Hlavným programom bolo vypracovanie novej ústavy, kde by boli zakotvené mnohé revolučné myšlienky tej doby. Jej prvý článok znel: „Všetka moc v štáte pochádza z ľudu a vykonáva sa spôsobom v konštitúcii stanoveným.“ Slovanské krajiny mali na sneme veľké zastúpenie /109 delegátov bolo zo slovanských krajín/. Bohužiaľ, 7. 3. 1949 bol i tento snem vojensky rozohnaný. Myšlienky demokracie sa nadhlo umlčali.

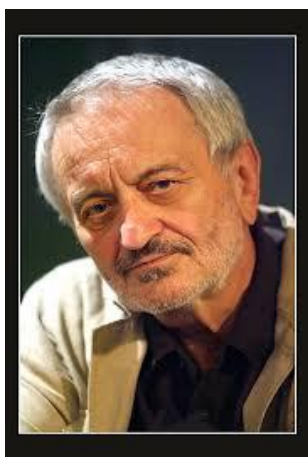
Foto: Zdroj internet,

Arcibiskupský zámok v Kroměříži

Marta Martonová, študentka U3V

POKYNY PRE PRISPIEVATEĽOV

1. Text príspevku treba poslať v elektronickej podobe, spracovaný v programe Word, bez automatických úprav na e-mail: u3a@uniza.sk
2. Pri písaní je vhodné použiť „kontrolu pravopisu“. Dátumy píšeme s medzerou (17. 11. 2014), pri letopočtoch sa desaťročia píšu slovom a storočia arabskou číslicou (päťdesiate roky 20. storočia). Medzi slovami, za interpunkciou a skratkami sa robí jedna medzera.
3. Rozsah príspevku by nemal presiahnuť tri klasické strany formátu A4 (jedna strana formátu A4 obsahuje 1800 znakov).
4. Sprievodné obrázky a fotografie treba zaslať zvlášť v samostatnom súbore, nie ako súčasť textu (**uviesť zdroj**).
5. Redacia si v prípade potreby vyhradzuje právo na úpravu príspevku.

Šarm, nadhľad, vtip – to sú slová, čo mi napadnú ako prvé v súvislosti s **Milanom Lasicom** (1940). A samozrejme Satinský, s ktorým tento umelec vyše štyridsať rokov tvoril nerozlučnú komickú dvojicu. Napriek tomu, že vzhľadom na svoj vek by si mohol už vychutnávať zaslúžený odpočinok, je stále pracovne aktívny. Viedie divadlo, režíruje, hrá, moderuje, publikuje. A nebráni sa ani rozhovorom...

Wikipédia pod vaším menom uvádza: slovenský humorista, dramatik, spisovateľ, textár, herec, režisér, moderátor, spevák. Čím sa cítite byť najviac?

Nemám potrebu rozhodnúť sa. Som tým všetkým súčasne a nevidím v tom rozdiel. Všetko spája spoločný menovateľ – humor.

Svojím skvelým humorom, pohotovými komentármi, nekonvenčnými replikami či slovnými hračkami už roky rozdáвате smiech a zábavu. Čo alebo kto (okrem seba samého) dokáže najviac pobaviť vás?

Pravidelné dlhoročné rozhovory s Tomášom Janovicom. Je to nevyčerpatelňa studnica humoru.

Pôsobíte na mňa ako seriózny, rezervovaný, trochu ostýchavý introvert. Ako prijímate popularitu? Naprekáža vám niekedy, že ste známa tvár?

Beriem to ako súčasť povolania. Keby som nebol známa tvár, kto by sa na mňa chodil pozerať do divadla?

Ste vo veku, keď človek zvykne bilancovať a rekapitulovať svoj životný príbeh. Ku ktorému obdobiu sa v spomienkach najčastejšie vraciate?

Najviac spomínam na to najkratšie obdobie, na Divadlo na korze.

Zmenilo vám „starootcovstvo“ život, jeho vnímanie? Čo by ste chceli vnučkám odovzdať?

To, čo si budú chcieť vziať. Zatiaľ ony dávajú mne viac ako ja im.

„Ja som optimista“ – spievate v známom evergreene. V jednom rozhovore ste to o sebe i povedali. Platí to stále?

V tom evergreene sa spieva „že sa tomu dobre vodí, kto sa nenarodí“. Až taký „optimista“ nie som.

Na čom momentálne pracujete? Môžeme sa tešiť na ďalší film, knižku či album?

Dokončujem film s režisérom Ondrejom Šulajom podľa Ballekovho románu Agáty.

Ako najradšej trávite voľný čas?

Hrávam golf.

Pán Lasica, ďakujem za rozhovor. V mene čitateľov nášho časopisu vám do ďalších rokov želám veľa zdravia a aby vás humor nikdy neopustil.

Ludmila Gašparíková, študentka U3V

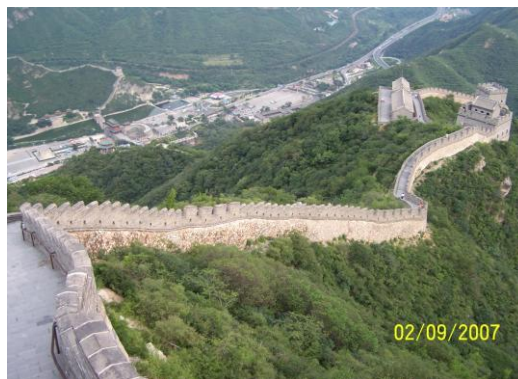
<i>Kto mlčí, buď si nemyslí nič, alebo si myslí svoje.</i>
--

<i>Milan Lasica</i>

SCHODY DO NEBA

Rada cestujem a spoznávam nové krajiny a turistické zaujímavosti. Často som však k historickým pamiatkam alebo k nádherným vyhlídkam na široké okolie vyšliapala pešo stovky až tisícky schodov, a to aj v prípade, keď na určené miesto viedla lanovka. Rovnako to bolo aj počas rodinnej dovolenky v Číne v roku 2007. Vtedy bolo tých schodov v mojom živote najviac, a preto ich ponúkam aj čitateľom nášho časopisu. Do Číny sme sa rozhodli ísť vlakom. Precestovali sme Ukrajinu so zastávkou v Kyjeve a pokračovali do Moskvy. Po krátkom pobyte sme nasadli znova do vlaku a Transsibírskou magistrálou sme sa dostali až do mesta Ulan Ude, kde sme prestúpili do iného vlaku do Zabajkalska k rusko-čínskej hranici. Cestou sme ešte stihli navštíviť mesto Novosibirsk a Irkutsk, odkiaľ sme si „odskočili“ na pár dní k malebnému jazeru Bajkal. Po menších problémoch pri prechode cez hranice sme sa konečne ocitli v Číne, v krásnom novovybudovanom meste Mandžuli. Na druhý deň sme znova vlakom pokračovali do krásneho mesta Charbin, kde sme sa stretli s našimi čínskymi priateľmi. Vďaka ich pohostinnosti sme tam strávili pár nádherných dní, bohatých na zážitky. V pláne nášho cestovania bola, samozrejme, návšteva Peking, ďalej na ceste k Žltému moru mesto Jinan a celkom na pobreží mesto Čingdao. V Pekingu sme mali za sebou už viac ako tri štvrtiny cesty, keď nám odrazu „prišli“ do cesty schody. Myslím, že každý turista, ktorý sa ocitne v blízkosti Veľkého čínskeho múru, využije túto príležitosť na jeho návštevu. Samozrejme, aj my sme sa rozhodli pre výlet k tejto historickej stavbe. Využili sme možnosť pripojiť sa k zájazdu čínskej cestovnej

kancelárie a vyrazili sme ráno z Pekingu autobusom do Badalingu. To je jedno z viacerých turistických miest, v ktorých je vybudovaný prístup na Veľký čínsky múr. Čínski výletníci však mali v pláne aj zastávky pri ďalších turistických atrakciách. A tak sme navštívili areál vodných športov, ktorý bol už pripravený pre olympijské hry 2008, hrobku

dynastie Ming a Múzeum historických vykopávok. Asi o druhej popoludní sme boli v celi a pred nami stál Veľký čínsky múr v celej svojej mohutnosti a kráse. Po zakúpení vstupeniek sme celí vzrušení rýchlo začali zdolávať prvé schody. Po chvíli sa však (predovšetkým moja rýchlosť) zmenšovala a pribúdali aj prestávky. Avšak aj tieto prestávky boli dôležité, pretože z oboch strán múru boli nádherné výhľady do okolia na zalesnené kopce. Vystúpila som spolu 1290 schodov a dostatočne pyšná na svoj výkon som odmietla pokračovať. (To som ešte vôbec netušila, aký výstup bude nasledovať o dva dni neskôr.) Záverečnou „čerešničkou na torte“ tohto nezabudnuteľného výletu bolo milé prekvapenie, ktoré nás čakalo priamo na parkovisku pri vystúpení z autobusu v Pekingu. Čakal nás tam jeden z našich čínskych priateľov s pozvánkou na večeru do luxusnej reštaurácie.

Po niekoľkých dňoch pobytu v Pekingu sme pokračovali v ceste vlakom do ďalšieho veľkého a architektonicky zaujímavého mesta Jinan, nachádzajúceho sa na brehu Žltej rieky. Na odporúčanie našich priateľov v Charbine sme do našich pôvodných cestovných plánov zaradili jednu zaujímavosť, nachádzajúcu sa niekoľko kilometrov od mesta Jinan. Je to 1545 m vysoká posvätná hora Tai Šan. Každý Číňan by vraj mal aspoň jedenkrát v živote vystúpiť na jej vrchol a v skorých ranných hodinách pozdraviť východ slnka. Návrh nás veľmi zaujal a hoci nie sme Číňania, rozhodli sme sa pre výstup na túto horu. Naši noví priatelia z Jinanu nám ponúkli na kúsok cesty sprevádzanie. Cestovali sme autobusom do mesta Tai An, ktoré sa nachádza pod touto horou. Deň sa rýchlo krátil, a tak sme pre nedostatok času pokračovali taxíkom až k úpätiu hory, aby sme výstup po schodoch začali ešte pred zotmením. V obchode sme ešte rýchlo kúpili baterku a chlieb, potom už len vstupenky pri pokladni a hor'sa k 4 – 6 m širokému schodisku. Pri vstupnej bráne sme sa narýchlo rozlúčili s našimi priateľmi a od 21. hodiny kráčali v ústrety úplnej tme. Bolo to v utorok 4. septembra. Uvedomovali sme si, že je to veľmi neskoro, pretože nás priatelia upozornili, že výstup po schodoch trvá asi päť hodín. Na návrat späť už nebolo ani pomyslenie. Aj keď sme si boli

vedomí toho, že noc na spanie bude veľmi krátka, nechceli sme sa nášho úmyslu navštíviť horu vzdať. Od samého začiatku sme schody počítali a občas sme sa zastavili na odpočívadlách. Tie sa nachádzali v úsekoch asi 200 – 300 metrov a okrem osvietených modlitební a chrámov tam boli aj malé obchodíky s potravinami, rôznym spotrebným tovarom, suvenírmi a drierajúcimi predavačmi. Tí sa, samozrejme, prebudili s nádejou, že niečo predajú. Aj keď sme nič nekúpili, bola s nimi aspoň zábavná konverzácia, čiastočne anglicky aj čínsky. Bola celkom príjemná noc, okolo 15 stupňov. Aj keď zriedka, predsa sme tu i tam stretli skupinku mladých Číňanov, ktorí sa vydali na rovnakú cestu ako my. Asi po tri a pol hodine sme prekonali 7038 schodov a boli sme na mieste, kde sa nachádzala malá osada s ubytovňami, reštauráciou a obchodíkmi. Prenajali sme si maličkú izbu bez okien so železnými poschodovými posteľami. Okamžite sme však vliezli do vlastných spacákov, lebo sme nedôverovali hygiene. Náš syn sa ešte pred spaním stihol posilniť porciou sušených instantných rezancov, zaliatych horúcou vodou. Toto jedlo je typickým jedlom moderných Číňanov. Zaspali sme až po polnoci. Asi o 4.30 hod. sme rozospatí vstávali z relatívneho tepla do strašnej zimy, pretože vonku fúkal prudký, priam ľadový vietor. Vo vestibule ubytovne však bola možnosť požičať si za malý poplatok dlhé teplé vojenské kabáty (mundúry) na ochranu proti vetru. Ich váha mi nevadila, práve naopak, prudký vietor ma nemohol zo svahu odfúknuť. Na samý vrchol hory ešte chýbalo 1370 schodov. V zdraví sme to však zvládli, dokonca ešte pred východom slnka. Ten začal okolo pol šiestej, spočiatku trochu v opare. Sledovalo ho asi 300 ľudí, boli to nielen Číňania, ale aj zopár cudzincov, hoci už bolo po sezóne. Dovtedy som ešte nikdy na jednom mieste naraz nepočula také množstvo cvakajúcich fotoaparátov. Tak isto nikdy predtým ani potom som nevystúpila spolu 8408 schodov „do neba“. Po návrate z vrcholu hory sme a ešte vrátili späť do izby a pospali si. Na spiatočnú cestu sme sa vydali o 10.15 hod. Prekvapilo ma, že nejdeme smerom ku schodom, ale na opačnú stranu, odkiaľ prúdili oproti nám zástupy ľudí. Vtedy som sa od syna dozvedela, že smerujeme k lanovke, ktorou sa tí ľudia vyviezli, no a my sa s ňou zvezieme dolu. Priznám sa, že len ja som dovtedy o žiadnej lanovke nevedela. Lanovka nás zviezla na medzistanicu Žong Tian Men, kde sme mali trochu voľného času, a tak sme si

mohli prečítať niekoľko ďalších údajov o tejto hore. Napríklad, že na svahoch hory sa nachádza 22 chrámov súčasných, 97 ruín chrámov, 819 kamenných tabúl a 1018 rôznych nápisov na útesoch hory. Na medzistanici už bola pripravená flotila asi 40 autobusov, ktorá postupne odvážala turistov do mesta Tai An. I napriek vysokej cene, ktorú sme za lanovku zaplatili, bola pre nás v danej situácii veľkou výhodou najmä zo zdravotných dôvodov. Zároveň sme vďaka nej stihli autobus do Jinanu a neboli narušené naše ďalšie cestovné plány. Po návrate z Jinanu sme strávili ešte jeden deň v Pekingu a na návrat domov sme využili rýchlu (9-hodinovú) leteckú prepravu do Budapešti. A to už bol nielen koniec našej cesty do neba, ale aj koniec nezabudnuteľnej dovolenky.

Anna Žarnayová, študentka U3V

Foto: Anna Žarnayová, Veľký čínsky múr

Cestovať je skoro to isté ako rozprávať sa s ľuďmi iných storočí.

Descartes

RADÍME SI NAVZÁJOM: Z KALENDÁRA ZÁHRADNÍKA

APRÍL - sadiť, presádzať, hnojiť, okopávať, kypriť ...

Zelenina

Vysievať a vysádzať ďalšie druhy zeleniny, aromatické rastliny, kvetiny a skoré zemiaky do voľnej pôdy, predklíčené zemiaky až koncom apríla. Od polovice apríla vysiať uhorky na priesady. Vysádzať priesady hlúbovín do voľnej pôdy (kapusta, kel, karfiol, kaleráb, brokolica – ich najvhodnejšie susedné rastliny sú rajčiaky, zemiaky, hrach, pór, zeler, špenát).

Repa cviklová - semená siať do hĺby 3 cm, vhodní partneri – fazuľa, hrach, kaleráb, šalát, cibuľa, kôpor, jahody; nevhodné sú mrkva a špenát. Cibuľa zimná sa na začiatku mesiaca vyjednotí na vzdialenosť 10 cm. Mrkva neskoro na zimné uskladnenie sa seje v apríli. Ničiť burinu plytkým okopávaním. Boj s nevítanými slimákmi a slizniakmi – pivové pasce, posýpanie okolia rastlín kamenou múčkou, pilinami, ostrým pieskom, drevným popolom...

Stromy a kríky

Orezať okrasné trávy, tavoloňík a im podobné kríky. Pokračovať vo výsadbe drevín, ako sú brezy, ihličnany a ostatné vždyzelené dreviny. Kríky vysadené v jesenných mesiacoch potrebujú jarný rez. Je vhodné zrezať ich na tri puky od koreňového krčku (pravidelný tvar). Vždyzeleným drevinám skracujeme minulo-ročné výhony o polovicu, podporíme tým hustejší rast a tvorbu nových listov.

Trávnik

Jarné ošetrovanie trávniku - prevzdušnenie, vyhrabanie starej trávy a lístia. Od tohto mesiaca musíme začať pravidelne kosiť trávu (pre jej hustý rast).

Začiatkom mesiaca je vhodný čas aj na založenie nového trávnik.

Skalka a jazierko

Skalku odkryjeme a vyčistíme a potom vysadíme nové trvalky a skalničky, prípadne ešte niektoré letničky. Ak bude koncom tohto mesiaca dostatočne teplé počasie, môžeme začať osádzať vodnú nádrž rastlinami, napr. lekami.

MÁJ

V prípade nebezpečenstva mrazov prikryť nízke rastliny fóliou, stromy postriekať vodou, prípadne zadymovať.

Zelenina

Pokračovať v priamej sejbe zeleniny a vo vysádzaní priesad (teplomilných až v druhej polovici mesiaca po „zamrznutých“). Pravidelne plytko kypriť, okopávať pôdu, odburiňovať, preriedovať husté porasty a v prípade sucha zavlažovať.

Kvety

Záhonové rastliny otužovať a vysádzať. Ak už nehrozia mrazíky, vysádzame začiatkom mája aj hľuzy georgín, ľalie. Až do polovice júna možno vysievať semená letničiek, najlepšie v dvojtýždňových intervaloch.

Stromy a kríky

Začiatok mája je posledný termín pre výsadbu kríkov. Na stromoch vylamovať koncom mesiaca tzv. vlky – letorasty. (Platí aj pre začiatok mesiaca júna.) Je čas na pristrihnutie živých plotov.

Biologická ochrana rastlín proti chorobám a škodcom v máji.

Pod korene rajčín pôdu (do hniezda) nastlať listami prhlavy ako prevenciu pred plesňami. Jahody postriekať výťažkom z prasličky a cesnaku proti plesni sivej. Striekať ruže (aj iné rastliny) proti voškám a múčnatke výluhom z prhlavy a výťažku z prasličky alebo cesnaku (25 cesnakov prelisovať a zaliať 1 l vriacej vody, nechať vychladnúť a precediť – vhodné aj na izbové rastliny). Proti roztočom a roztočíkom postrekovať výťažkom z prasličky. Na podporu rastu postriekať záhradné plodiny výťažkom z púpavy lekárskej.

Trávnik

Ošetrovať trávnik a zakladať nový. Jazierko pravidelne čistiť a zbavovať rias. Pokračovať vo výsadbe vodných, bahenných a mokraďových rastlín.

Ľubica Bizoňová, študentka U3V

Riešenia zo strany 12: 1. 12, 2. 4 sestry a 3 bratia, 3. 8 prapradedkov a 8 praprababiek, 4. 4 eurá a 50 centov, 5. a. televízor, b. prúd, c. Picasso, d. Barcelona.

Šéfredaktorka:

PhDr. Ľudmila Gašparíková

Redakčná rada:

PhDr. Slavka Pitoňáková, PhD.

PaedDr. Silvia Antolová, PhD.

Štefan Zvarík

Mgr. Ľubica Bizoňová

Koordinátorka:

Ing. Janka Sňahničanová

Jazyková úprava:

PhDr. Ľudmila Gašparíková

Grafická úprava:

Mgr. Ľubica Bizoňová

Prvá strana obálky: Cyril Králik

Zadná strana obálky: Štefan Zvarík

Vydavateľ: Žilinská univerzita v Žiline, Ústav celoživotného vzdelávania,
Univerzitná 8215/1, 010 26 Žilina

IČO vydavateľa: 00397563

Periodicita vydávania: 2 x ročne

Adresa redakcie: Ulica 1. mája 32, 010 26 Žilina

Telefón: 041/513 5043, 5057

Fax: 041/513 5042

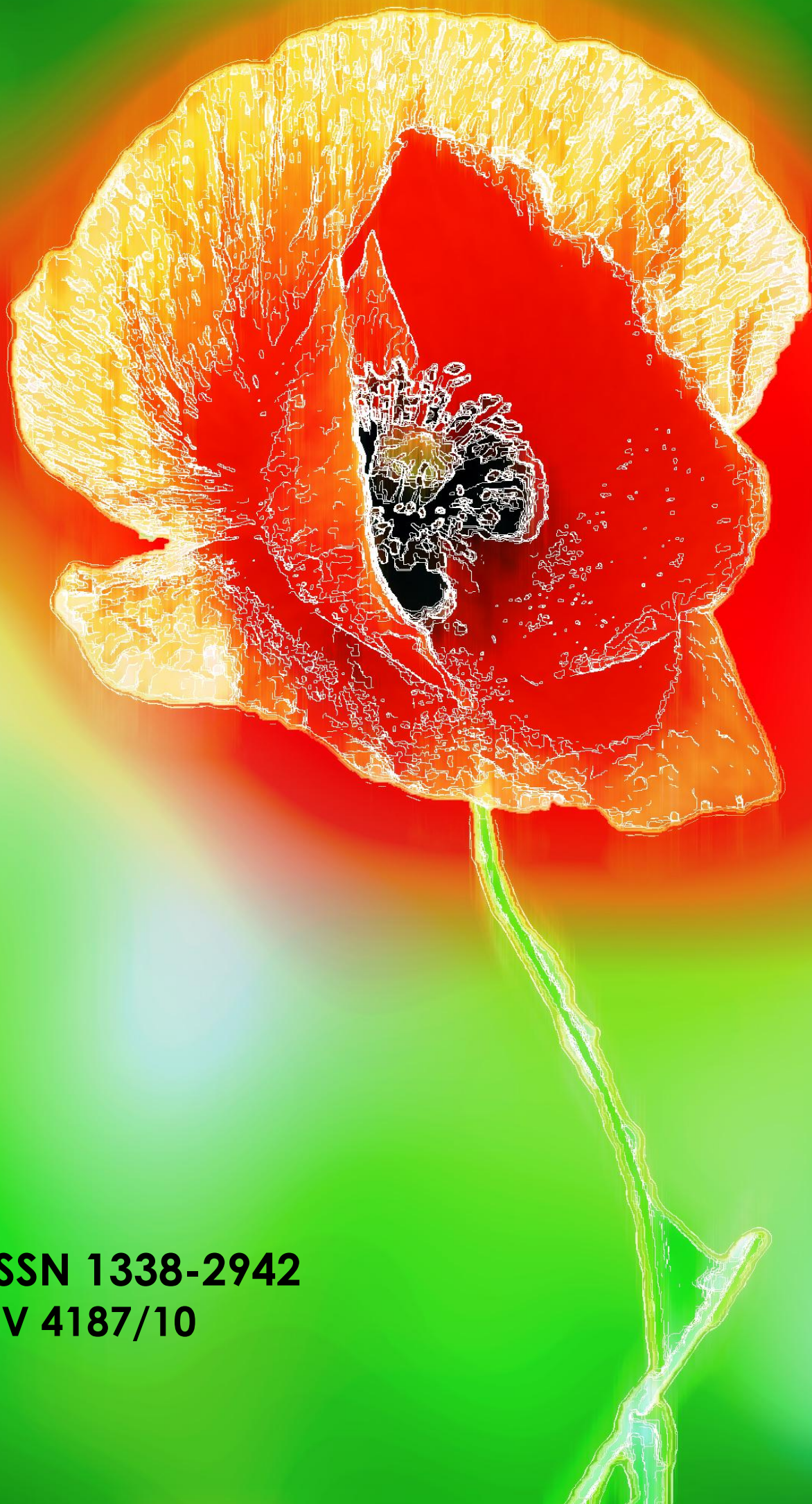
E-mail: u3a@uniza.sk

Tlač:

EDIS – vydavateľstvo Žilinskej univerzity,
Hospodársky blok, Univerzitná 1, 010 26 Žilina

ISSN 1338-2942

EV 4187/10

ISSN 1338-2942
EV 4187/10